ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 21ης Φεβρουαρίου 1991 *

Στην υπόθεση C-245/88,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Centrale Raad Van Beroep της Ουτρέχτης (Κάτω Χώρες) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

H. C. M Daalmeijer

και

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως διατυπώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους O. Due, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias και M. Díez de Velasco, προέδρους τμήματος, K. N. Κακούρη, F. Grévisse και M. Zuleeg, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo
γραμματέας: J. A. Pompe, βοηθός γραμματέας

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το Sociale Verzekeringsbank, εκπροσωπούμενο από τους B. H. ter Kuile και E. H. Pijnacker Hordijk, δικηγόρους Χάγης και Βρυξελλών,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

— η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενη από τον E. F. Jacobs, γενικό γραμματέα του Υπουργείου Εξωτερικών,

— η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Molde, νομικό σύμβουλο του Υπουργείου Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον R. Barents, μέλος της νομικής της υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Sociale Verzekeringsbank, της Κυβερνήσεως των Κάτω Χωρών, εκπροσωπουμένης από τον J. W. De Zwaan, και της Επιτροπής κατά τη συνεδρίαση της 16ης Μαΐου 1990,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Ιουνίου 1990,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 31ης Αυγούστου 1988, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Σεπτεμβρίου 1988, το Centrale Raad van Beroep της Ουτρέχτης υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως διατυπώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Daalmeijer και του Sociale Verzekeringsbank (στο εξής: SVB) σχετικά με τον υπολογισμό της συντάξεως γήρατος του Daalmeijer.

3 Ο Daalmeijer άσκησε την τελευταία επαγγελματική του δραστηριότητα στο Βελιγράδι, ως υπάλληλος του Υπουργείου Άμυνας των Κάτω Χωρών, από τον Αύγουστο του 1969 έως την 1η Μαΐου του 1974. Προηγουμένως, είχε ασκήσει τα ίδια καθήκοντα στη Γαλλία, το Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες. Από τον Μάιο του 1974, λαμβάνει σύνταξη βάσει του ολλανδικού νόμου περί των κοινωνικών παροχών των αποστράτων (Uitkeringswet gewezen militairen) και, από τις 5 Οκτωβρίου 1982, ημερομηνία κατά την οποία συμπλήρωσε το 65ο έτος της ηλικίας του, λαμβάνει σύνταξη γήρατος βάσει του ολλανδικού νόμου περί γενικής ασφαλίσεως γήρατος (Algemene Ouderdomswet, στο εξής: AOW).

4 Με απόφαση του SVB της 23ης Μαρτίου 1983, η εν λόγω σύνταξη γήρατος μειώθηκε κατά ποσό αντιστοιχούν στις περιόδους (8 και 15 ετών αντιστοίχως) κατά τις οποίες ο Daalmeijer και η σύζυγός του λογίζονταν ως μη ασφαλισμένοι υπό την έννοια του ως άνω ολλανδικού νόμου, με την αιτιολογία ότι δεν κατοικούσαν κατά τις περιόδους αυτές στις Κάτω Χώρες.

5 Η απόφαση αυτή ακυρώθηκε μερικώς με Διάταξη του Raad van Beroep του Άμστερνταμ, κατά της οποίας ο Daalmeijer άσκησε έφεση. Ο εφεσείων προσάπτει στην απόφαση αυτή ότι αναγνώρισε τη νομιμότητα της μειώσεως που αντιστοιχεί στην περίοδο από 1ης Μαΐου 1974 ώς 5 Οκτωβρίου 1982, κατά την οποία ο ίδιος και η σύζυγός του κατοικούσαν στη Γαλλία.

6 Παρατηρείται ότι η εν λόγω μείωση απορρέει από το άρθρο 6, παράγραφος 1, του AOW, κατά το οποίο:

« Οι έχοντες συμπληρώσει το 15ο αλλά όχι το 65ο έτος της ηλικίας τους είναι ασφαλισμένοι κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου, υπό την προϋπόθεση ότι:

α) είναι κάτοικοι του Βασιλείου [των Κάτω Χωρών],

β) χωρίς να είναι κάτοικοι του Βασιλείου [των Κάτω Χωρών] υπόκεινται στον φόρο επί των αποδοχών εκ μισθωτής εργασίας εντός του Βασιλείου [των Κάτω Χωρών]. »

7 Το Centrale Raad van Beroep, αρμόδιο να κρίνει επί της εφέσεως, ανέστειλε τη διαδικασία μέχρις ότου το Δικαστήριο αποφανθεί επί των ακολούθων προδικαστικών ερωτημάτων:

« 1) Εφαρμόζεται η νομοθεσία κράτους μέλους, η διοίκηση του οποίου απασχόλησε τελευταία υπάλληλο, επί του πρώην αυτού υπαλλήλου δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ακόμη και αν αυτός και η σύζυγός του μετοίκησαν σε άλλο κράτος μέλος, εντός του οποίου κανένας από τους δύο δεν είχε — πραγματική — απασχόληση υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου 13, παράγραφος 2, αλλ' ούτε υπήχθη για άλλο λόγο, βάσει αυτής της διατάξεως, στη νομοθεσία του άλλου αυτού κράτους μέλους;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, μπορούν οι προϋποθέσεις κατοικίας, υπό την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, αρχή και στοιχείο α, του AOW, να αντιταχθούν στον ενδιαφερόμενο για την περίοδο ασφαλίσεως κατά την οποία κατοίκησε (με τη σύζυγό του) σε κράτος μέλος εκτός εκείνου του οποίου η διοίκηση τον απασχόλησε τελευταία, κράτος μέλος στο οποίο, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, μπορούσε να λογιστεί ότι συνέχισε να κατοικεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας αυτής απασχολήσεώς του;

3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο και/ή καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, τι ισχύει αν ο ενδιαφερόμενος που αναφέρεται στο πρώτο ερώτημα είχε δικαίωμα, κατά την περίοδο κατά την οποία κατοίκησε σε κράτος μέλος εκτός των Κάτω Χωρών, προς παροχή εκ μέρους των Κάτω Χωρών, συναρτώμενη με τη λήξη της τελευταίας απασχολήσεώς του στο Βασίλειο [των Κάτω Χωρών] (η οποία, άλλωστε, παροχή δεν συνεπαγόταν, κατά το εθνικό δίκαιο, ασφάλιση βάσει του AOW); »

8 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση εκτίθενται διεξοδικώς η ολλανδική νομοθεσία και οι σχετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, καθώς και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

9 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ, του κανονισμού 1408/71, η νομοθεσία κράτους μέλους, και ειδικότερα οι προϋποθέσεις κατοικίας που προβλέπει για την υπαγωγή στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, έχει εφαρμογή επί προσώπου το οποίο, αφού έπαυσε οριστικά να ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα απασχολούμενο στη διοίκηση του κράτους μέλους αυτού, μετοίκησε με τη σύζυγό του σε άλλο κράτος μέλος, όπου δεν άσκησε καμία επαγγελματική δραστηριότητα ούτε υπήχθη, για άλλο λόγο, στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

10 Τονίζεται συναφώς ότι, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 και υπό την επιφύλαξη ορισμένων διατάξεων που αφορούν τους ναυτικούς, τα πρόσωπα στα οποία έχει εφαρμογή ο κανονισμός αυτός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνου κράτους μέλους. Η νομοθεσία αυτή προσδιορίζεται κατά τις διατάξεις του τίτλου ΙΙ του εν λόγω κανονισμού.

11 Παρατηρείται ότι η περίπτωση του Daalmeijer εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, δεδομένου ότι το άρθρο 2, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ότι ο κανονισμός « ισχύει για τους δημοσίους υπαλλήλους και για το εξομοιούμενο προς αυτούς, σύμφωνα με την εφαρμοζόμενη νομοθεσία, προσωπικό κατά το μέτρο που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία του κράτους μέλους επί της οποίας έχει εφαρμογή ο παρών κανονισμός ».

12 Ωστόσο, πρέπει να παρατηρηθεί ότι καμία από τις διατάξεις του τίτλου ΙΙ του κανονισμού 1408/71 δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση περίπτωση. Η περίπτωση του Daalmeijer δεν αφορά μία από τις καταστάσεις στις οποίες αναφέρονται το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχεία α, β, γ και ε, και τα άρθρα 14 έως 17. Ως προς το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ, κατά το οποίο, υπό την επιφύλαξη των άρθρων 14 έως 17, « οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι προς αυτούς εξομοιούμενοι υπόκεινται στη νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο υπάγεται η υπηρεσία που τους απασχολεί », η διάταξη αυτή δεν αφορά τα πρόσωπα τα οποία έχουν παύσει οριστικά κάθε επαγγελματική δραστηριότητα.

13 Πράγματι, η τελευταία αυτή διάταξη αποβλέπει στην άρση συγκρούσεων νόμων που είναι δυνατόν να προκύψουν όταν, κατά τη διάρκεια της ιδίας περιόδου, ο τόπος κατοικίας και ο τόπος απασχολήσεως δεν βρίσκονται στο ίδιο κράτος μέλος. Όμως, τέτοιες συγκρούσεις δεν μπορούν πλέον να υπάρξουν στην περίπτωση εργαζομένων οι οποίοι έχουν παύσει οριστικά κάθε επαγγελματική δραστηριότητα.

14 Από αυτό έπεται ότι οι προϋποθέσεις κατοικίας, οι οποίες προβλέπονται για την υπαγωγή στο εθνικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, μπορούν να τύχουν εφαρμογής σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση, ενώ θα συνέβαινε το αντίθετο στην περίπτωση κατά την οποία η νομοθεσία κράτους μέλους είχε εφαρμογή δυνάμει κανόνα συγκρούσεως του άρθρου 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71 (βλ. απόφαση της 3ης Μαΐου 1990, Kits van Heijningen, C-2/89, Συλλογή 1990, σ. I-1755).

15 Υπενθυμίζεται συναφώς η νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία εναπόκειται στη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τις προϋποθέσεις γενέσεως του δικαιώματος ή της υποχρεώσεως υπαγωγής σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ή σε κάποιον από τους κλάδους ενός τέτοιου συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των προϋποθέσεων που αφορούν τη λήξη της υπαγωγής, εφόσον σχετικά δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των υπηκόων του οικείου κράτους και των υπηκόων των άλλων κρατών μελών (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1987, De Rijke, 43/86, Συλλογή 1987, σ. 3611, σκέψη 12).

16 Πρέπει, εξάλλου, να παρατηρηθεί ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν περιέχει καμία διάταξη της οποίας η απευθείας ή η κατ' αναλογία εφαρμογή θα μπορούσε να αποκλείσει την εφαρμογή μιας τέτοιας ρήτρας περί κατοικίας.

17 Ενόψει των ανωτέρω, στο πρώτο και το δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ, του κανονισμού 1408/71 δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση προσώπου που έπαυσε οριστικά την επαγγελματική του δραστηριότητα στη διοίκηση κράτους μέλους και, στη συνέχεια, μετοίκησε με τη σύζυγό του σε άλλο κράτος μέλος, όπου δεν ασκεί καμία επαγγελματική δραστηριότητα ούτε έχει υπαχθεί, για άλλο λόγο, σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

18 Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το κατά πόσον ένα πρόσωπο πρέπει να θεωρείται ασφαλισμένο στο πλαίσιο συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, λόγω του ότι λαμβάνει παροχή συνδεόμενη με τη λήξη της τελευταίας απασχολήσεώς του, εξαρτάται από τις προϋποθέσεις που ισχύουν για την υπαγωγή στο εν λόγω ασφαλιστικό σύστημα και, συνεπώς, από την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία.

19 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, σε περιπτώσεις όπως αυτή που περιγράφεται στο πρώτο ερώτημα, απόκειται στην εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία να ορίσει αν το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει παροχή συνδεόμενη με τη λήξη της τελευταίας απασχολήσεώς του τού προσδίδει την ιδιότητα του υποχρεωτικώς ασφαλισμένου.

Επί των δικαστικών εξόδων

20 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν οι Κυβερνήσεις των Κάτω Χωρών και της Δανίας καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες υπέβαλαν παρατηρή-

σεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τον διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με Διάταξη της 31ης Αυγούστου 1988, το Centrale Raad van Beroep της Ουτρέχτης, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο δ, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως διατυπώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση προσώπου που έπαυσε οριστικά την επαγγελματική του δραστηριότητα στη διοίκηση κράτους μέλους και, στη συνέχεια, μετοίκησε με τη σύζυγό του σε άλλο κράτος μέλος, όπου δεν ασκεί καμία επαγγελματική δραστηριότητα ούτε έχει υπαχθεί, για άλλο λόγο, σε σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

2) Σε περιπτώσεις όπως αυτή που περιγράφεται στο πρώτο ερώτημα, απόκειται στην εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία να ορίσει αν το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει παροχή συνδεόμενη με τη λήξη της τελευταίας απασχολήσεώς του τού προσδίδει την ιδιότητα του υποχρεωτικώς ασφαλισμένου.

Due Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Díez de Velasco Κακούρης Grévisse Zuleeg

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 21 Φεβρουαρίου 1991.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος

O. Due